

Η ηλεκτρονική κάρτα εργασίας επανέρχεται στο προσκήνιο

Απόστολος Παπακωνσταντίνου¹

Διδάκτωρ Συνταγματικού Δικαίου – Δικηγόρος

Το Καλοκαίρι του έτους 2011 η χώρα βρισκόταν ήδη στη δίνη της οικονομικής κρίσης και επιχειρούσε αγωνιωδώς, με περιορισμένη μάλλον αποτελεσματικότητα, να αντιμετωπίσει πρωτοφανείς προκλήσεις, υιοθετώντας, συχνά με πίεση των ευρωπαϊκών θεσμών, μεταρρυθμίσεις στους τομείς της οικονομίας και της εργασίας. Εξαιτίας της οικονομικής κρίσης οι παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας και των εργατικών δικαιωμάτων είχαν ενταθεί καθιστώντας έτσι επιτακτική την ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου στο πεδίο της εργασίας, ιδίως προς αποτροπή των αυθαιρεσιών της εργοδοσίας και τη διασφάλιση κατά το δυνατόν υγιούς ανταγωνισμού των επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο αυτό, θεσπίστηκε την περίοδο εκείνη με τον νόμο 3996/2011 (άρθρο 26) η χρήση της κάρτας εργασίας σε ηλεκτρονικό ρολόι παρουσίας προσωπικού (ωρομέτρηση), τα στοιχεία της οποίας διαβιβάζονται με ηλεκτρονικό ή άλλο τρόπο στον ασφαλιστικό φορέα και διασταυρώνονται με τα αναγραφόμενα στην υποβαλλόμενη από τις επιχειρήσεις αναλυτική περιοδική δήλωση. Σύμφωνα με τη ρύθμιση, στις επιχειρήσεις που θα υποχρεωνόντουσαν να εγκαταστήσουν το σύστημα αυτό θα παρέχονταν έκπτωση επί των ασφαλιστικών εισφορών, ενώ παράλληλα προβλέπονται διοικητικές κυρώσεις για παράβαση της εν λόγω υποχρέωσης.

¹ Διδάκτωρ Συνταγματικού Δικαίου – Δικηγόρος (Δικηγορική Εταιρεία Απ. Παπακωνσταντίνου – Ν.-Κ. Χλέπας & Συνεργάτες). Το κείμενο αναδημοσιεύεται από τον ιστότοπο: www.syntagmawatch.gr (βλ. link: <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/elektroniki-karta-ergasias-i-anenergi-rythmisi-kai-i-epanafora-tou-metrou/>) (Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου).

Επρόκειτο όμως για μια συνολικά «άτολμη» και εν πολλοίς «ενοχική» διάταξη που αποτελούσε εμφανώς άγονο προϊόν συμβιβασμών μεταξύ αντικρουόμενων συμφερόντων και σκοπιμοτήτων. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται άλλωστε από την ίδια τη ρύθμιση (άρθρο 26 παρ. 6), στην οποία με ασυνήθιστα αποπλιστικό τρόπο ορίζεται ότι «η υλοποίηση, διατήρηση και επέκταση του συγκεκριμένου μέτρου συναρτάται με την επίτευξη καθαρού θετικού δημοσιονομικού αποτελέσματος στο Ασφαλιστικό Σύστημα από την εφαρμογή του» (!). Μάλιστα, στην ίδια την αιτιολογική έκθεση του νόμου αναφέρεται ότι «στόχος είναι να εφαρμοσθεί σε συγκεκριμένους κλάδους επιχειρήσεων, αφού σε διαφορετική περίπτωση θα κατέληγε σε οριζόντια μείωση εσόδων των Ασφαλιστικών Ταμείων... Σε κάθε περίπτωση το μέτρο αυτό θα εφαρμοστεί αρχικώς πιλοτικά σε συγκεκριμένο κλάδο και είδος επιχειρήσεων και σε οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή», ενώ προβλέπεται ότι η διατήρηση και η τυχόν επέκτασή του «θα εξαρτηθεί από την αποτελεσματικότητά του κατά την πιλοτική του εφαρμογή» όσον αφορά το ποσοστό αύξησης των εσόδων των ασφαλιστικών ταμείων και τη μείωση της εισφοροδιαφυγής. Έτσι, η ίδια η ρύθμιση περιλάμβανε εξ αρχής το σπέρμα της αμφισβήτησης ως προς την αξία του μέτρου και της αβεβαιότητας για την εφαρμογή του. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η ρύθμιση παρέμεινε έως σήμερα στην πράξη ανενεργή, αφού ουδέποτε εκδόθηκαν οι συνολικά τέσσερις (!) Υπουργικές Αποφάσεις που προβλεπόταν για την εφαρμογή της.

Το μέτρο της ηλεκτρονικής κάρτας εργασίας επανήλθε πρόσφατα στο προσκήνιο με τη σχετική εξαγγελία του Πρωθυπουργού στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Σύμφωνα με τις δηλώσεις του, η ηλεκτρονική κάρτα εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο μέτρων για τον έλεγχο της εφαρμογής της εργατικής νομοθεσίας και την προστασία των εργασιακών

δικαιωμάτων. Είναι προφανές ότι η επιβολή της ηλεκτρονικής κάρτας εργασίας έχει καταστεί σήμερα αναγκαία ενόψει της δραστηκής επέκτασης, ιδίως κατά την τελευταία τετραετία, του φαινομένου της αδήλωτης και της υποδηλωμένης εργασίας. Φαινομένου εν πολλοίς αναμενόμενου λόγω κυρίως του συνδυασμού αυξημένης ανεργίας, υπερβολικών φορολογικών και ασφαλιστικών βαρών και μειωμένης κατανάλωσης, που προσέδωσαν στο πρόβλημα εκρηκτικές διαστάσεις.

Η εφαρμογή του μέτρου από τις αρχές του επόμενου έτους, όπως όλα δείχνουν, μπορεί πράγματι να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο ελέγχου για τον περιορισμό της αδήλωτης και της υποδηλωμένης εργασίας, που ναρκοθετούν τη βιωσιμότητα των ασφαλιστικών ταμείων και παραβιάζουν ευθέως τα εργασιακά δικαιώματα. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός δεν αρκεί ωστόσο η πληρέστερη θεσμοθέτησή του. Απαιτείται ως αναγκαία προϋπόθεση η ταυτόχρονη δραστηκή μείωση των ασφαλιστικών εισφορών και των φορολογικών βαρών, καθώς και η παροχή ουσιαστικών κινήτρων προς τους εργοδότες και τους εργαζόμενους για τη συμμόρφωσή τους με τους κανόνες. Σε αντίθετη περίπτωση είναι βέβαιο ότι θα καταλήξει κενό γράμμα. Πάνω απ' όλα όμως απαιτείται, σε αντίθεση με το προηγούμενο εγχείρημα, η αυτοπεποίθηση του ίδιου του νομοθέτη και η πίστη του διοικητικού - ιδίως ελεγκτικού- μηχανισμού στην αξία του μέτρου.

Η ρύθμιση του νόμου 3996/2011 είναι από την άποψη αυτή απολύτως ξεπερασμένη. Ως εκ τούτου, δεν αρκεί απλώς η έκδοση των Υπουργικών Αποφάσεων που προβλέπει. Αντιθέτως, κρίνεται επιτακτική μια νέα νομοθετική παρέμβαση, που θα θεσμοθετεί το μέτρο με ολοκληρωμένο και καθολικό τρόπο, ως τμήμα ενός ευρύτερου σχεδίου για την προστασία της εργασίας και τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να λαμβάνει υπόψη και να συναιρεί κατά το δυνατόν

τα επιμέρους συμφέροντα των εργαζομένων και της εργοδοσίας, ενώ παράλληλα οφείλει να σεβαστεί ευαίσθητα ζητήματα που αφορούν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως ιδίως αυτά ρυθμίζονται στον πρόσφατο νόμο 4624/2019 ειδικώς για το πεδίο των σχέσεων απασχόλησης (άρθρο 27). Υπό τους όρους αυτούς, η ηλεκτρονική κάρτα εργασίας μπορεί να αποδειχθεί μια ακόμη σοβαρή μεταρρύθμιση, την «ιδιοκτησία» της οποίας οφείλει να έχει αποκλειστικώς η χώρα μας.